

มุมมองเรียน

Take a Peek at a Classroom Corner

ทกลิบนาทีกับทดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๓

Sixty Minute of 3rd Grade Music and Thai Classical Dance

อรุณา อัญชะวัชระ

ทกลิบนาทีกับทกิจกรรมการเรียนการสอนในชั่วโมงดนตรี-นาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม หลายคนคงสนใจและสงสัยว่า ชั่วโมงนี้นักเรียน เรียนอะไรกันบ้าง แล้วนักเรียนได้อะไรจากชั่วโมงนี้ เพราะเห็นนักเรียนมีแฟ้มที่ประกอบไปด้วยแบบฝึกหัดทฤษฎีโน้ตเบื้องต้น แบบฝึกทักษะการเป่ารีคอร์ดอร์เบื้องต้น และขลุ่ยรีคอร์ดอร์ ดังนั้นจะขอเล่าสู่กันฟังถึงการนำเข้าสู่ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

“นักเรียนพนมมือ....กราบ” “สวัสดีค่ะ/ครับอาจารย์” “สวัสดีค่ะนักเรียน” ทันทีกัคำตอบรับจบลง เสียงเปียโนก็ดังขึ้นเป็นลำดับด้วยการบรรเลงโน้ตบันไดเสียงซีเมเจอร์พร้อมกับครูและนักเรียนร่วมกันร้องโน้ตบันไดเสียงซีเมเจอร์ซ้ำขึ้นและขาลงดังนี้ “โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด โด ที ลา ซอล ฟา มี เร โด” เพื่อเป็นการอบอุ่นเสียง จากนั้นครูก็จะดำเนินการฝึกทักษะการฟังและการร้องโน้ตจากการฟัง ด้วยการที่ครูเล่นเปียโนให้นักเรียนฟังโน้ตทำนองจากโน้ตสามตัว แล้วให้นักเรียนร้องตาม จากการฟังโน้ตทำนองต่อมาฝึกทักษะการฟังจังหวะ (Pattern) ด้วยการที่ครูปรบจังหวะให้นักเรียนฟัง จากนั้นนักเรียนจะปรบมือตามจังหวะที่กำหนดให้

เมื่อกิจกรรมการฟัง การร้องโน้ต การปรบจังหวะจบลง ต่อไปจะเป็นการนำกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบจังหวะและบทเพลงมาให้ฝึกฝนต่อ กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สนองตอบความต้องการของนักเรียนเป็นอย่างมากเพราะนักเรียนได้ร้องเพลงแสดงท่าทางประกอบเพลงและเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะพร้อมกับจินตนาการที่นักเรียนต้องการแสดงออกอย่างอิสระด้วยบทเพลงสั้นๆ ที่นักเรียนพึงพอใจ ดังนี้ “เธอกับฉันนั้นมาเจอกันทุกวัน อยู่โรงเรียนก็เรียนดนตรี ร้องเพลงกันสบายใจดี สะ สะ สะ สะ สะ สะ สะ สะ สะ สะ” หรือเพลง “มาพวกเรามาช่วยกันร้องเพลงกัน ทำให้มี

พลังต่างสุขสันต์ยินดี” ในช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาความสุขให้กับนักเรียนด้วยการให้นักเรียนแสดงความสามารถด้วยการแสดงท่าทางตามจังหวะและเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างอิสระเสรีซึ่งนักเรียนได้รับความสนุกสนานอย่างเต็มที่ เพราะครูจะได้ยินเสียงหัวเราะ เสียงตะโกน การกระโดดโลดเต้นไปมา ในขณะที่เดียวกันก็จะมีนักเรียนที่คิดนอกกรอบแสดงท่าทางหรือจังหวะที่ผิดโผน จนบางครั้งต้องมีการกำหนดจุดและขอบเขตของการแสดงออก รวมถึงมรรยาทในการแสดงออกด้วย ซึ่งเมื่อถึงตอนนี้นักเรียนก็จะยอมรับและให้ความร่วมมือ

ในการอบอุ่นเสียงและฝึกทักษะการฟังการร้องโน้ต การปรบจังหวะ และกิจกรรมเข้าจังหวะดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนดนตรี โดยจะทำการฝึกประมาณ ๕ นาทีก่อนเรียนทุกครั้ง ซึ่งในการเตรียมดังกล่าวพบว่านักเรียนจะตื่นตัว สนุกสนานพร้อมที่จะรับประสบการณ์ใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อจากนี้ไป ทั้งที่บางคนกำลังพูดคุย เล่นหรือทำกิจกรรมอื่นๆ อยู่ก็จะกลับมาสนใจและพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมต่อไป และเมื่อครูเห็นว่านักเรียนทุกคนพร้อมที่จะรับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น จึงเริ่มฝึกฝนทักษะการขับร้องเพลงในบทเพลงสำคัญหรือบทเพลงที่มีคุณค่า เช่น เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสดุดีมหาราชา เพื่อที่นักเรียนจะร้องได้อย่างถูกต้องทั้งจังหวะ ทำนอง และเนื้อร้อง ในขณะเดียวกันก็จะให้ความรู้เกี่ยวกับที่มา ความหมายของบทเพลง และการปฏิบัติตนในขณะที่ได้ยินได้ฟังและได้ร้องเพลงนี้

ในการดำเนินการสอนสาระดนตรีที่จะนำไปสู่การปฏิบัติทักษะการเป่ารีคอร์ดอร์นักเรียนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับตัวโน้ต ดังนั้นเมื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียนดนตรีสิ้นสุดลงก็จะเริ่มเข้าสู่เนื้อหาของทฤษฎีโน้ตเบื้องต้น ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเรื่องสัญลักษณ์ ตัวหยุดที่มีค่าเท่าตัวโน้ต เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทักษะการร้องเพลง การเล่นดนตรี (เป่าซลุ่ย รีคอร์ดอร์) ได้อย่างถูกต้อง ด้วยการนำสื่อการสอนด้วยบทเพลงมาประกอบการเรียนรู้ อย่างเช่นวันนี้จะเรียนเรื่องตัวหยุด สื่อการสอนเป็นบทเพลงตัวหยุดที่มีความหมายตามองค์ความรู้หรือสาระในการเรียน ดังบทเพลงตัวหยุดดังนี้ “ทายดูซิฉันตัวอะไร เธอเจอนฉันต้องทำอะไร หากใครรู้รีบตอบเร็วไว จำใส่ใจฉันคือตัวหยุด” เพียงเท่านั้นนักเรียนก็จะสามารถเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมเข้าจังหวะผ่านสื่อการสอนด้วยบทเพลง นักเรียนจะสามารถจำสาระการเรียนรู้เรื่องของตัวหยุด พร้อมกับการปฏิบัติการร้องเพลง ผ่านการอ่านสัญลักษณ์ตัวหยุดได้อย่างถูกต้อง และเมื่อนำไปสู่การปฏิบัติการเล่นดนตรี (การเป่ารีคอร์ดอร์) นักเรียนก็จะสามารถเป่ารีคอร์ดอร์ตามสัญลักษณ์ตัวโน้ตและตัวหยุดได้

จากสาระเนื้อหาองค์ความรู้ทางทฤษฎีดนตรีแล้วจึงจะเข้าสู่ทักษะการเป่ารีคอร์ดอร์

โดยการเริ่มจากการทบทวนการจับรีคอร์เดอร์ และการเป่ารีคอร์เดอร์จากโน้ตบทเรียนที่แล้ว คือการบรรเลงบทเพลงเที่ยวที่หนึ่งด้วยการเป่ารีคอร์เดอร์ ตามด้วยการขับร้องเนื้อเพลงใน บทเพลงที่บรรเลง และในบทสุดท้ายจะเป็นการบรรเลงชลุ่ยรีคอร์เดอร์ในบทเพลงอีก ครั้งหนึ่งเป็นอันจบบทเพลงที่ทบทวน ในขั้นตอนดังกล่าวนี้เปรียบเสมือนการ Pretest คือ ครูจะประเมินผลก่อนเรียนด้วยการสังเกตการปฏิบัติทักษะการเป่ารีคอร์เดอร์ ของนักเรียนทุกคนก่อนที่จะดำเนินการสอนบทเรียนในบทเพลงต่อไป และเมื่อขึ้นบทเรียน ในบทเพลงใหม่ครูก็จะดำเนินการสอนทักษะการเป่ารีคอร์เดอร์ด้วยการนำทฤษฎี การอ่านโน้ต การร้องโน้ตมาใช้ในการฝึกปฏิบัติซึ่งนักเรียนก็จะสนุกกับบทเรียน และสามารถ ปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง ต่อเมื่อนักเรียนนำกลับไปปฏิบัติทบทวนนอกเวลาเรียนหรือที่บ้าน พร้อมกับทบทวนสาระองค์ความรู้เรื่องทฤษฎีโน้ตในสมุดแบบฝึกหัดทฤษฎีโน้ต ด้วยการทำแบบฝึกหัดตามบทเรียน ก็จะพบว่านักเรียนมีความรู้เรื่องทฤษฎีโน้ตและสามารถ ปฏิบัติทักษะการเป่ารีคอร์เดอร์ได้ตามที่ครู กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ และเมื่อเวลาหมดลงที่ประมาณ ๒๕ – ๓๐ นาทีแรก “นักเรียนเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างแล้วลุกขึ้น จัดแถวรา” เสียงจะดังลั่นห้อง วิ่งไปมา ไล่ตีกัน อีกครั้งหนึ่งและทันทีที่บทเพลงดังขึ้น “ตั้งวง จีบหงาย ยกเท้า กรายมือ” เสียงจะเจียบหายไปกับทุกคนตั้งใจรา พร้อมบทเพลงที่กำลังดัง เสียงที่คุยกก็จะเปลี่ยนเป็นเสียงเพลงที่ทุกคนร่วมกันร้อง ประกอบการราในบทเพลง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนนาฏศิลป์ทุกครั้ง และเมื่อ บทเพลงจบลงนักเรียนก็จะได้เริ่มเรียนรู้ในสาระนาฏศิลป์ต่อไป ด้วยการฝึกฝนท่า ราประกอบเพลงในเนื้อหาที่จะเรียนโดยเริ่มจากฟังเพลงที่จะเรียน ร้องเพลงตามบทเรียน ที่จะรำลึกเที่ยวหรือสองเที่ยวขึ้นอยู่กับเวลาและความพร้อมของนักเรียน จากนั้นเป็น การอธิบายความหมายของเพลงเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้จากบทเพลงอย่างถ่องแท้ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงที่รา ฝึกฝนภาษาท่าราตามบทเพลง จนนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ แล้วจึงลงมือปฏิบัติท่าราตามบทเพลง และเมื่อเวลาใกล้หมดลง นักเรียนก็จะได้มีโอกาสนำเสนอผลการเรียนนาฏศิลป์ ด้วยการแสดงทีละกลุ่ม โดยครูจะ ฝึกให้นักเรียนเป็นทั้งผู้แสดงและผู้ชมที่ดี มีการสรุปอภิปรายร่วมกัน ดังนั้นนักเรียนก็จะได้รับ ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในโอกาสต่อไปได้ และเมื่อเสียงกริ่งบอก หมดเวลานั้นหมายถึงเวลาของนักเรียนสิ้นสุดลง แต่สำหรับครูมันคือเวลาเริ่มต้นใหม่ใน ชั่วโมงต่อไป ที่จะเกิดขึ้นใหม่ด้วยบทเรียนเดิม กิจกรรมเดิม แต่เป็นนักเรียนกลุ่มใหม่ที่ครูจะ ต้องทำเช่นนี้ถึง ๗ ชั่วโมงเพราะโรงเรียนของเรามีนักเรียนมีทั้งหมด ๗ ห้อง ด้วยกัน

คงจะเห็นแล้วว่าในช่วงเวลาทหลิบนานาที่ในวิชาดนตรี – นาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ครูกับนักเรียนได้ร่วมทำกิจกรรมอะไรกันบ้าง นักเรียนได้รับความรู้และฝึกฝนทักษะอย่างไร มีความสุขและสนุกกับบทเรียนในรูปแบบไหน และนั่นเป็นคำตอบว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี – นาฏศิลป์ ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ที่คตินำเอาสาระเรียนรู้วิชาศิลปะ สองแขนงมาจัดการเรียนการสอนเข้าด้วยกันภายในเวลา ๑ ชั่วโมง เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และได้รับโอกาสฝึกฝนทักษะอย่างสม่ำเสมอตลอดทุกชั่วโมงเรียน และเป็นการบอกให้รู้ว่าวิชาดนตรี-นาฏศิลป์เป็นวิชาคู่กันที่สามารถผนวกเข้ากันได้เป็นอย่างดี

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณา อัญญะวัชร อาจารย์ประจำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม